

7. У світі за рік вбили 45 журналістів, у Європі – шістьох.
URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3380444-u-sviti-za-rik-vbili-45-zurnalistiv-u-evropi-sistoh.html>

8. У світі 2021 року через свою роботу загинули щонайменше 27 журналістів.
URL:<https://zmina.info/news/shhonajmenshe-27-zhurnalistiv-zagynuly-cherez-svoyu-robotu-2021-roku-cpj/>

УДК 02+930.25+069]:[32.019.5:316.485.26](477)

Гула Р.В.

*доктор історичних наук, професор,
професор кафедри філософії,
Харківський університет Повітряних Сил
імені Івана Кожедуба*

Передерій І.Г.

*доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри українознавства,
культури та документознавства,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

ПЕРЕПISУВАННЯ ІСТОРІЯК ОДИН З КЛЮЧОВИХ СКЛАДНИКІВ КОНСЦІЄНТАЛЬНОЇ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ПРОТИСТОЯННЯ)

У сучасних умовах повномасштабної фази російської збройної агресії проти України з новою силою проявилася давня загроза розмивання культурного ядра та світоглядних констант українського суспільства внаслідок послідовних маніпулятивних технологій пролонгованої дії з боку нашого супротивника.

Консцієнтальна війна у науковому дискурсі розглядається дослідниками як одна з найефективніших форм смислової війни. Цепоняття було введено до наукового обігу ще 1996 р. Ю. Крупновим та Ю. Громико [9]. На нашу думку, **консцієнтальна війна** – це війна психологічна за формою, цивілізаційна за змістом та інформаційна за засобами, метою якої є знищення або деструкція інтелектуального ресурсу нації та руйнування її універсальних настанов [6, 252]. Її **головними об'єктами суб'єктами** стає «культурний капітал» суспільства: людина, культурна спадщина, інституції культури (бібліотеки, музеї, архіви) [1, 60]. До **ключових складників** консцієнтальної війни ми відносимо так звану археологічну війну та «переписування історії».

«Переписування історії» – вид соціального впливу, використовуваний для свідомого викривлення історичних подій шляхом фальсифікації фактів історії, їх специфічного тлумачення, інтерпретації, які стають відмінними від прийнятого на цьому просторі раніше та часто суперечать самим історичним фактам. Російська влада послідовно протягом останніх десятиліть використовує історичну політику як останній інструмент для політичної мобілізації населення, підтримання рейтингів першої особи, а також з метою дезінтеграції українського суспільства.

На нашу думку, форми такого складника консцієнтальної війни, як «переписування історії», на сучасному етапі російсько-української війни можна умовно поділити на *наступальний та оборонний блоки*.

Агресивна державна історична політика рашизму (путінізму, сучасного російського фашизму) [2; 3] має відверто *наступальний характер* і в умовах війни реалізується у таких формах:

1. *Войовничий неоміфологізм*. У сучасній Росії активне використання історії характеризується найвищим градусом політизації та міфологізації історичних сюжетів і наративів, а також крайнім ступенем агресивності державної історичної політики.

2. *Свідома історична автаркія*. Спроба створення альтернативних платформ інтерпретації процесів цивілізаційного розвитку людства, виходячи із маніпулятивних «історичних» кліше. Це проявляється у жорсткому імперативному регулюванні процесів фондування бібліотек, як на території РФ, так і на окупованих територіях, створенні штучних музейних експозицій, які ретранслюють офіційні, далекі від об'єктивних, відверто заідеологізовані історичні наративи, зокрема, росієцентризму (чого вартий лише Мультимедійний музей нової хронології у Ярославлі, що просуває псевдонаукову теорію радикального перегляду всесвітньої історії авторства А.Т. Фоменка) [10]. До цього можна віднести також ініційований В. Путіним «проект» альтернативної російської Вікіпедії («Вікіпутії») [4].

3. *Замовчування та ігнорування ролі та місця України у світовому історичному процесі*. Імперативний тиск з боку державних інституцій РФ на академічну спільноту й видавничу галузь з метою недопущення використання терміна «Україна» в сучасних посібниках історії Росії [7].

З метою захисту національного історичного простору, збереження ментальних констант українського громадянського суспільства в умовах війни, наша держава ефективно використовує форми *оборонного блоку*. Це насамперед:

1. *Послідовна практика відкритості архівів з метою розвінчання маніпуляцій і фальсифікацій історичної політики рашизму (путінізму, сучасного російського фашизму)*. «Українські архіви є одними з найбільш відкритих, тоді як у РФ саджають лише за спробу відкрити таємниці радянського режиму. Архіви в Росії

обслуговують політичну еліту та російську пропаганду, в Україні – допомагають історикам», – зазначив Голова Державна архівна служба України А. Хромов [5].

2. *Оновлення музейних експозицій на основі поповнення фонду установ за наслідками російсько-української війни* [8].

3. *Розширення мережі безкоштовних електронних бібліотек з військово-патріотичною тематикою.*

Отже, консцієнтальна війна це синтез соціального, інформаційно-психологічного й культурно-духовного впливу, безпосередньої військової агресії та інших дій, що вживаються задля насаджування/відстоювання протилежних за сутністю моделей цивілізаційного розвитку з використанням, у тому числі, й маніпулятивного інструментарію «переписування історії».

ЛІТЕРАТУРА

1. Бурдые П. Формы капитала. *Экономическая социология*. М., 2005. № 3. Том 6. С. 60–74.
2. Гула Р.В., Передерій І.Г. Путінська росія: «Третій рим» чи «Четвертий райх»? (Аспекти політологічного аналізу). *Суспільно-політичні процеси. Наукове видання Академії політичних наук України*. Київ: Видавництво Політія, 2022. Випуск 19. С. 171–195.
3. Гула Р.В., Передерій І.Г. Російський фашизм. *Енциклопедія історії України / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України.: Додатковий том. Кн. 1: А–Я. К.:В-во «Наукова думка», 2019. С. 773. URL: http://www.history.org.ua/?termin=rosijskyj_fashyzm*
4. Демина Е. В. России появится альтернатива «Википедии». *URA.NEWS*. 05 мая 2022. URL: <https://ura.news/news/1052550971>
5. Інтерв'ю А. Хромова телеканалу «Рада» 16.05.2022. URL: https://www.facebook.com/minjust.official/videos/968791180460816/?extid=NS-UNK-UNK-UNK-AN_GK0T-GK1C
6. Гула Р.В., Дзьобань О.П., Передерій І.Г., Павліченко, О.О., Філь Г.О. Інформаційна війна: соціально-онтологічний та мілітарний аспекти: монографія. Київ : „Каравела”, 2020. 288 с.
7. Из учебников "Просвещения" требуют убрать упоминания Киева и Украины. Радио Свобода. 23 апреля 2022. URL: <https://www.svoboda.org/a/iz-uchebnikov-prosvesheniya-trebuyut-ubratj-upominaniya-kieva-i-ukrainy/31817625.html>
8. Катаєва М. У столиці музейну виставку про російсько-українську війну відкрили для відвідувачів. *Вечірній Київ*. 10 травня 2022. URL: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/66211/>
9. Крупнов Ю.В. Как Россия сможет предотвратить пятую мировую войну. Консциєнтальная война. Персональный сайт Юрия Крупнова. 2002. 17 марта. URL: <http://kрупнов.ru/pubs/2005/02/09/10403> (дата звернення: 09.04.2022).

10. Мультимедійний музей нової хронології. URL: <https://www.yarmnh.ru/> (дата звернення: 20.05.2022).

УДК 316.734(477+438)"71"

Чередник Л.А.

*кандидат філологічних наук,
доцент, Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДІАЛОГ: МИНУЛЕ Й СЬОГОДЕННЯ

«У всій Слов'янщині немає двох народів, котрі б із погляду політичного і духового життя так міцно зрослися між собою, так пов'язані численними узами і, незважаючи на це, так довго цуралися один одного, як поляки та українці» [3], – саме такими словами ще у 1894 році розпочав свою статтю «Взаємини польської та української літератур» видатний класик української літератури Іван Франко.

Якщо у політичних питаннях упродовж усієї історії України та Польщі бували різні стосунки, іноді навіть надзвичайно складними, то в сфері культури між державами ситуація була значно кращою і простежувалася на різних рівнях.

Передовсім виділяються мовні зв'язки, щопочинаються ще з часів Київської Русі. Польська й українська мови постійно зазнавали значних взаємовпливів. На думку мовознавців, цей процес був найбільш виражений у XVI ст., після чого почав дещо спадати, однак із здобуттям Україною незалежності мовні контакти відновлюються й продовжують інтенсивно розвиватися. Окрім того, обидві мови відіграли значну роль у становленні обоїпільних діалектів. Безумовно, витоки мовних зв'язків криються в історичних контактах українського й польського народів, що сягають, як уже зазначалося, ще X-XI ст. Варто наголосити, що українсько-польські мовні взаємовпливи простежуються чи не на всіх мовних рівнях: фонетичному, граматичному, лексичному й фразеологічному. Навіть можна знайти сліди польської мови в українській графіці. Понад 70 % лексичного складу обох мов є однаковою. Більший вплив мала польська мова, однак частку української у взаємних контактах недооцінювати не слід. Загалом, мовні контакти мали позитивний вплив для обох мов, оскільки збагачували мовну структуру, словниковий склад й усували одноманітність та традиційність, що була притаманна давнім українській та польській мові.

Не менш плідними були й літературні взаємини. Відомо, що чимало українських письменників XVI і XVII століть писало польською мовою, зокрема